

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: RELIGIONSMØTE OG DIALOG

LEDER

RELIGIONSMØTE OG DIALOG

ARTIKLER OG INNLEGG

HVORDAN IVARETAR ISRAELSMISJONEN RESPEKTEN FOR MENNESKENE DE MØTER, SAMTIDIG SOM DE ER TYDELIGE PÅ BIBELENS BUDSKAP?

RELIGIONSDIALOG OG MISJON

DEN NORSKE KIRKE OG MANGFOLDSAMFUNNET

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN

3. SØNDAG I PÅSKETIDEN

4. SØNDAG I PÅSKETIDEN

FRA BISPEDØMMERÅDENE

RELIGIONSMØTE OG DIALOG

Religionsdialog var tema for samlingen i menighetshuset, og vi hadde fått tak i en skikkelig kapasitet på området. Likevel var oppmøtet på fattede 17 stykker – med foredragsholder! – og vi i arrangementskomiteen var litt beskjemet. Sist samling, som handlet om misjon, var faktisk bitte litt bedre besøkt, men også med et så sentralt tema var det svært god plass i menighetshuset. Vi hadde på forhånd lurt på om vi skulle prøve å unngå selve ordet misjon? – kanskje kalle det ”internasjonal” et eller annet ... eller noe med ”global”, kanskje? Vi hadde vært litt bekymret for ordet misjon, men altså ikke sett noen faresignaler når det gjaldt ordet dialog – det trodde vi i grunn ville slå an, egentlig.

Kapasiteten som kom, fortalte om hvordan man i 1988 hadde hatt det første offisielle møte mellom Den norske kirke og de muslimske trosamfunnene nettopp i den menighetssalen vi nå var samlet i. Tema for den religionsdialogen hadde vært bønn; en lyttende samtale om bønn, hadde det vært.

Vi får vite at ordet religionsdialog først kom for fullt i bruk på slutten av 90-tallet. Han forteller om flere faser i religionsdialogen i Norge, og at dialog ikke er eneste mulighet når man skal forholde seg til hverandre på tvers av tro og livssyn. Noen ganger kan man diskutere, noen ganger debattere, og noen ganger kan vi forhandle oss fram til noe felles. Vi får spørre om hva vi vil, og det er mye vi lurer på. Hvordan forholder dialog seg egentlig til misjon? Er de motsetninger? Noen var skeptiske til ordet dialog – var det ikke egentlig tømt for innhold? Eller betydde det ikke snarere at enhver ble salig i sin

tro, og kunne vi som kristne være med på det?

Etter vinterens samlinger i menighetshuset, om de viktige store ord, lurer jeg på om det kan være sånn at:

- Verken misjon eller dialog er nødvendigvis plussord som folk blir nysgjerrige på, og møter opp i hopetall for å lære mer om (tror dessverre ikke resultatet ville vært annerledes om temaet var religionsmøte og dialog, heller...)
- Likevel er det langt fra selvsagt at folk faktisk

vet hva som kan legges i disse ordene som brukes så mye. Misforståelsene er mange, og kanskje er det ikke altfor mange steder hvor man faktisk tør å stille spørsmål? Man vil jo nødig virke dum,

eller enda verre, fordomsfull.

- Samtidig er jo disse temaene altfor viktige til at bare noen få eksperter skal holde på med dette alene!

Dette temanummeret er blitt til i samarbeide med SMM. Her skriver assisterende generalsekretær i Israelmisjonen, Jorunn Andestad Langmoen, om den viktige (og vanskelige) balansegangen mellom respekt for de mennesker man møter, og tydelighet på Bibelens budskap. Beate Fagerli, Knut Hallen og Steinar Ims fra Mellomkirkelig råd skriver om forholdet mellom religionsdialog og misjon, og hvorfor de nettopp ikke står i et motsetningsforhold til hverandre. Raag Rolfsen, direktør i Areopagos, antyder veien framover for kirken, om den skal klare overgangen fra enhet til mangfold. Bakgrunnen for alle artiklene er saken om religionsmøte og dialog, som skal opp på Kirkemøtet senere i år.

Disse er temaene altfor viktige til at bare noen få eksperter skal holde på med dette alene!

ANNE GRETE LISTRØM
ANNE.GRETE.LISTRØM@OSLO.KIRKEN.NO

HVORDAN IVARETAR ISRAELSMISJONEN RESPEKTEN FOR MENNESKENE DE MØTER, SAMTIDIG SOM DE ER TYDELIGE PÅ BIBELENS BUDSKAP?

OM MISJON OG DIALOG

AV ASSISTERENDE GENERALSEKRETÆR JORUNN ANDESTAD LANGMOEN
 JORUNN@ISRAELSMISJONEN.NO

Dialog er å møte hverandre som likeverdige mennesker, lytte til hverandre og lære av hverandre. Misjonærer har møtt anklager om mangel på respekt for ”den andre”, at man skal tre sin egen sannhet på den andre uten åpenhet for at det faktisk kan være ”den andre” som sitter med sannheten. Dette er et forenklet syn på både dialog og misjon.

Dialog innebærer å møte hverandre med åpenhet og respekt, men neppe med en åpen intensjon om villighet og åpenhet for å skifte grunnleggende trosholdning eller identitetsfaktorer. Misjon er å dele evangeliet, gjøre det kjent, ikke å overtale den andre til tro. Det er det bare Den hellige ånd som kan gjøre.

HARMONI MELLOM ORD, HOLDNINGER OG HANDLINGER

Det vil alltid ligge elementer av læring når to mennesker møter hverandre, og uten åpenhet for læring vil også dialogens vesen være fraværende – da blir det den ene som skal dytte sine meninger eller erfaringer på den andre. Aldri å slippe den andre til orde eller gi denne anledning til respons og egne refleksjoner i en samtale er både uhøflig, usympatisk og uegnet til å formidle evangeliet. For at et budskap skal oppfattes, må ord, holdninger og handlinger være i harmoni med budskapet. Dette er, slik jeg ser det, sammenfallende med dialogens vesen, selv om det innebærer å sette ord på at noe er sannhet, fordi man vil respektere den andre for evt. å ta avstand fra dette.

Det er en utbredt oppfatning at en person eller organisasjon som mener seg å eie sannheten, per definisjon vil møte andre mennesker med en ovenfra-og-ned-holdning. Det vil ofte være tilfelle, men det avhenger både av formidleren og av hva ”sannheten” dreier seg om. Hvis sannheten gjelder et budskap om frigjøring og frelse som andre kan få del i, vil det tvert imot kunne innvendes at det ikke å dele dette budskapet vil være både kjærlighetsløst og respektløst. Det er uansett av avgjørende betydning hvordan budskapet formidles. Jesus selv brukte ofte dialog i den forstand at han møtte mennesker der de var i livet, og så dem slik de var – og hans budskap til dem ble ofte formidlet gjennom samtaler. Jesus var ikke på leting etter egen tro og identitet i dialogene – like fullt var det samtaler og møtepunkter som bar preg av dialog, her definert som samtaler gjennomført med respekt og kjærlighet.

Den norske Israelsmisjon har det jødiske folk som målgruppe. Navnevalget til Israelsmisjonen sier noe om misjonshistorien i forhold til det jødiske folk. Da organisasjonen ble startet i Stavanger i 1844 var det umulig å bruke ordet ”jødemisjon”. ”Jødemisjon” var belastet gjennom århundrene med forfølgelse, pogromer, tvangs-dåp og tvangskonverteringer hvor jødene ikke lenger fikk lov til å være jøder – selv å overholde sabbaten eller påskemåltidet, som Jesus selv tok del i årlig gjennom sitt liv, var forbudt. De som i 1844 ville nå dette folket med evangeliet, valgte derfor navnet ”Israels venner”; ”Israel” er Guds kjærlighetsnavn på det jødiske folk, sa de og ville

på denne måten formidle kjærlighet og respekt også gjennom organisasjonens navn.

"ET OVERGREP MOT JØDENE"

Svært mange jøder vil mene at å drive misjon blant jøder i dag er et overgrep mot jødene. Kirkehistorien slik de kjenner den, gjør at det for mange er utenkelig å kunne være jøde og tro på Jesus, selv om det er akseptert at man kan være for eksempel buddhist, new age-følger, bahai eller ateist.

Israelsmisjonen har to verdiorde som skal prege arbeidet: Kjærlighet og respekt. Derfor vil mye av det som gjøres i praktisk arbeid, ha form av dialog. Man skal verken tvinge eller lure noen til å skifte tro. Når noen kommer til tro på Jesus, er det en selvfølge at en jøde fortsetter å være jøde, og for flere av dem har eksempelvis feiringen av jødiske høytider fått en dypere mening når de ser linjene fra Tanach (GT) til Det nye testamentet. Deres jødiske identitet blir bekreftet i møte med Jesus Messias.

EVANGELISERING SOM DIALOG

Dialog er noe annet enn å diskutere; i dialog lytter partene til hverandre, og den andre er viktig som noe mer enn et objekt eller en salgsvarer. Også i evangelisering er det avgjørende at enkeltindividet ikke blir overkjørt med argumenter eller overtalelseskunster, men tvert imot at det kan bli en åpen samtale hvor vedkommende får god anledning til å trekke seg ut av samtalen om han eller hun ønsker det. Målet med evangelisering er å gjøre evangeliet kjent. Hvis man trækker på, overkjører eller sårer det mennesket man snakker med, vil dette stå i veien for selve evangeliet.

I en evangeliseringssituasjon, altså at man møter et relativt ukjent menneske, og at intensjonen med å ta kontakt er at vedkommende skal få høre evangeliet, er det flere faktorer som vektlegges fra Israelsmisjonens side. Den ene går på etikk: At kontakten er frivillig, at det hele tiden er åpenhet for å avslutte temaet eller samtalen, samt at det ikke brukes "skitne triks" for å lure eller manipulere vedkommende inn i noe som ikke er ønsket av personen selv.

Det andre går på form: At det skapes trygghet og tillit i kontakten, at evangelisten selv er ekte og åpen om det han/hun selv opplever vanskelig eller ikke vet svaret på, at samtalepartneren slipper til minst 50 % av tiden slik at det ikke blir en enetale, samt at man viser interesse for hele mennesket og ikke bare den åndelige siden.

Det tredje går på innhold: At man søker å ta utgangspunkt i temaer og vinklinger samtalepartneren opplever som aktuelle, evt. ved at spørsmålsstillinger eller utsagn skaper interesse, at man snakker sant om Gud og sant om mennesker, samt at samtalepartneren ved slutten av samtalen skal ha lært noe om Yeshua (Jesus).

Vel så vanlig som å møte fremmede på gata er det at folk har vært innom en kirkekonsert eller en internettside og fått interesse, og deretter tatt kontakt fordi de er interesserte i å høre mer. Da blir samtalene av en annen karakter fordi man tar utgangspunkt i spørsmålene vedkommende sitter med, gjerne følger opp med flere samtaler og legger til rette for at de kan komme til samlinger hvor de kan få oppleve et kristent fellesskap og samtidig et rom hvor det er åpenhet for å snakke om åndelige spørsmål.

AKTUELLE TEMAER I MØTE MED "MANNEN PÅ GATA" I ISRAEL

Temaer man gjerne kommer inn på i møte med jøder, er nettopp det som for mange av dem er en overraskelse, at Det nye testamentet er en jødisk bok, og at Jesus og hans disipler var jøder. Mange har fått med seg at paven som for mange er symbolet på kirken, bor utenfor Roma – og så blir konklusjonen at Jesus sikkert var italiener. For religiøse jøder er Det nye testamente en forbudt bok; man får ikke kjøpt den i vanlige bokhandler i Israel – og mange blir nysgjerrige når de skjønner at boken er skrevet av jøder.

"Visste du at navnet på Jesus er Yeshua, og at han var jøde?" er et annet tema som ofte tas opp. I dagligtale og på nyhetene kalles Jesus ofte Yeshua på hebraisk. Dette gir et inntrykk av at han var utlending, at navnet er oversatt fra et annet språk – og for dem som kjenner bakgrunnen, er det en sammensetning av bokstaver som betyr "Må hans navn utslettes for alltid". "Yeshua" derimot, som

er det hebraiske navnet på Jesus, peker på Jesus som frelser. Dette utløser nye tanker for mange om hvem Jesus var, og at han ikke bare er ”de kristnes gud”.

Et av de vanskeligste temaene i møte med jøder er det ondes problem. Mange jøder har en sterk kulturell identitet som jøder, men vil likevel ofte fornekte Guds eksistens. Etter alt det som er gjort mot jødene, og ikke minst holocaust, kan det umulig finnes en Gud, konkluderer de. Skulle han likevel finnes, må han være ond, og i så fall vil de frabe seg kontakten med ham. Når ikke-jøder møter disse holdningene og fortvilelsen som ligger bak, blir svarene lett oppfattet som lettvinne og ufølsomme. Det er viktig å møte den dype sorgen og fortvilelsen som ligger i dette folkets brutale erfaringer – at vi tror Gud selv gråt, at Gud er absolutt rettferdig og har sagt at en dag skal alle stå til ansvar for det de har gjort. Og er det åpning for å si mer, vil en mulighet være å si at det er urettferdig å beskyldte Gud for det mennesker har gjort, hvor handlingene deres nettopp var i strid imot Guds gode vilje og Hans lov.

Mange jøder er ikke opptatt av jødedom som religion og bærer gjerne på eksistensielle spørsmål som hva er meningen med livet, og hvordan man kan vite at Gud er til – eller de er rett og slett bare interesserte i det som er livet her og nå.

DIALOG SOM ARBEIDSFORM I DIAKONALT ARBEID

I den diakonale tjenesten vil mye av arbeidet også ha dialogisk form. Organisasjonen Machaseh i Jerusalem arbeider blant annet med folk som er fattige og vanskeligstilte. De tar klientene på alvor og snakker sammen om hva de opplever er behovene, og hvordan de best kan løses. På den måten blir klientene selv svært delaktige i hvilken type hjelp de skal få, og hva som kreves av dem

selv for at dette skal fungere. Ved at de selv er blitt møtt med respekt og kjærlighet i sin situasjon, har flere av dem blitt med i arbeidet for å hjelpe andre som er fattige og vanskeligstilte. De opplever seg oppreist og ønsker å bidra til at andre også blir oppreist.

DIALOG SOM ARBEIDSFORM I FORSONINGSARBEIDET

I forsoningsarbeidet mellom israelere og palestiner legges det stor vekt på kommunikasjon, at deltakerne lærer seg å lytte aktivt og ikke bare sette ord på sine egne frustrasjoner og sin egen forståelse av historie og virkelighet. Teambyggingaktiviteter blir en viktig del av forberedelsene til samtale for å dempe spenninger og bygge opp tillit og fellesskap. Å ønske å lytte til noen fra den andre siden i en konfliktsituasjon kommer ikke av seg selv; det må bygges et grunnlag for tillit og trygghet først.

GUD ER TIL STEDE I SAMTALEN

At kontakten er ekte, er helt avgjørende i møte med mennesker. Jesus møtte ikke mennesker overfladisk der han bare skulle krysse av på et skjema hvor mange han hadde hatt kontakt med den dagen. Han møtte dem der de var, og tok dem på alvor – og bød på seg sjøl. Det hendte ikke så rent sjelden at han også så dypere behov enn det menneskene han møtte, var klar over at de hadde. Kvinnen ved brønnen kom for å hente vann – og fikk et helt nytt liv fordi hun møtte Livets kilde. I kristen misjon er det avgjørende at vi lever transparente liv, også i behovet for nåde over våre egne liv – for at Jesus Messias kan bli synlig gjennom oss. I dette oppdraget har vi fått løfte om at Den Hellige ånd er med – og det løfter dialogen til et nytt nivå hvor Gud også er til stede i samtalen og møtet mellom mennesker.

RELIGIONSIALOG OG MISJON

AV BEATE FAGERLI, KNUT HALLEN OG STEINAR IMS
BF223@KIRKEN.NO / KH558@KIRKEN.NO / SI379@KIRKEN.NO

Farmor var en fargerik og strengt gudfryktig misjonskvinne som sjelden unnlot å fortelle omverdenen om Jesus, kanskje både i tide og utide. Vi småjentene ferierte mye hos farmor som barn. En sommer banket en ung japaner på døren. Han snakket dårlig engelsk, og farmor snakket overhodet ikke engelsk. Men at han sporenstreks ble invitert inn på kjøkkenet, var ikke til å ta feil av. Ved hjelp av tre småjenter i småskolen, tegnspråk, penn og papir ble det klart at den unge mannen var på langtur med motorsykkelen sin. Nå var det blitt hull i teltet hans, og han ba så pent om å få ligge på låven. Men slikt tøys hadde farmor aldri hørt før; han skulle få hybelen, selvfølgelig! Og dermed toget vi inn i den ledige hybelleiligheten hvor farmor ga seg til å re opp seng. Den unge mannen ble så takknemlig at han kastet seg på golvet foran føttene til farmor. Farmor ble riktig brydd, men vi småpikene hadde lært på skolen at dette bare var uttrykk for en annen kultur, og at han nok var veldig glad på japansk vis. Den unge mannen ble værende i mange dager. Han elsket farmors mat og lærte oss småjentene å brette origami. På mystisk vis kommuniserte han og farmor svært godt og ble riktig gode venner. Hun fortalte ham om Jesus, og at hun hadde tenkt å reise ut i verden som ung. Han fortalte henne at han var buddhist, og at dette var hans store reise ut i verden før han skulle hjem til familiefabrikken. Da han brøt opp og skulle videre på sin lange reise, takket han igjen på japansk vis, og så ga den unge mannen farmor en liten buddhafigur. Farmor gråt og omfavnet ham og lovet å be for ham. Buddhafiguren sto fremme på kjøleskapet resten av hennes liv.

BAKGRUNN

Fortellingen er tenkt som en liten illustrasjon til artikkelen. Hva er misjon, og hva er dialog når kristne møter mennesker av en annen tro? Når snakker vi om misjon, og når snakker vi om dialog der religioner og kulturer møtes? I april 2016 skal Den norske kirke behandle en sak om religionsmøte og dialog (se www.kirken.no). Saksorienteringen dreier seg i hovedsak om religionsdialog, men berører også misjon. Etter som misjon og dialog ikke nødvendigvis er det samme, kan det derfor være nyttig å se spesielt på forholdet mellom de to. I sin visjonserklæring sier Den norske kirke om seg selv at den er en misjonerende kirke. Samtidig blir samfunnet stadig mer flerreligiøst, og nye møteplasser mellom religionene oppstår. I skjæringspunktet mellom kallet til å vitne om Kristus og behovet for å leve godt side om side med andre religioner kan det oppstå utfordringer. I denne artikkelen forsøker vi å berøre noen av disse utfordringene.

I tillegg til kirkemøtesaken om religionsmøte og dialog ble boken *Dialogteologi på norsk* utgitt i samarbeid med Verbum. Bispemøtet har videre utarbeidet en veiledning om religionsmøte i kirkelige handlinger. I alle de nevnte prosessene har det på forskjellig måte vært arbeidet med definisjoner av dialog. Det kan her være en hjelp å tenke seg dialog som særlig to ting: Den ene er selve samtalen som finner sted mellom to samtalepartnere, selve handlingen. Den andre er dialog som en metode, en tilnærming til den andre. Førsteamanuensis ved Det praktisk-teologiske seminar Anne Hege Grung benytter ordet ”dialogisk” for å beskrive nettopp de to sidene

ved dialog; det er både en *handling* og en *holdning*. Det kan være et nyttig utgangspunkt når vi i det følgende skal se nærmere på hvordan religionsdialog som sådan forholder seg til misjon, og hvordan misjon forholder seg til dialog. Med forskjellige utgangspunkt har artikkelforfatterne skrevet egne bidrag til artikkelen, i dialog med hverandre.

DIALOG OG MISJON

På et seminar for lokalt dialogarbeid i Norge i regi av Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn, ble deltagerne satt i små arbeidsgrupper. De skulle formulere sine egne grunner for å arbeide med dialog i sitt eget lokalmiljø, og kanskje grunner for andre til å bli involvert. Jeg endte opp i en gruppe med en kvinne i 60-årene, som hadde vært involvert i dialogarbeid i flere år. Da hun skulle fortelle hva hun tenkte om sitt engasjement i dialogarbeid i sitt eget lokalmiljø, sa hun: "Det er her vi bor, og det er her vi bor sammen."

Begrunnelsen for å arbeide med dialog fra den engasjerte dialogarbeideren var enkel og tilsynelatende opplagt. Men den uttrykte også en dyp innsikt i hvor viktig det er å ha gode relasjoner mellom mennesker for å skape et trygt samfunn på tvers av grenser vi ofte setter mellom oss, alder, kjønn, kulturbakgrunn eller språk, tros- eller livssyn, etnisitet, sosial status, yrke og utdanning, osv.

ERFARING MED RELIGIONSMØTE OG DIALOG

Kirkemøtets behandling av "Religionsmøte og dialog" som egen sak er et forsøk på å reflektere over livet vi lever sammen på tvers av grenser vi setter for hverandre. Kapitlene i boken *Dialogteologi på norsk* tar gjennomgående utgangspunkt i erfaringer med dialog eller møter på tvers av tros- og livssyn, også i kirkens eget arbeid og i de kirkelige handlinger. Det er ofte her menigheter, ansatte og frivillige først møter tros- og livssynsmangfoldet, gjennom kirkens arbeid og utfordringer i hverdagen. Slik blir det når vi bor sammen. Det preger også hvordan vi tenker om teologi og kirkens ansvar. Ofte responderer vi på utfordringer på "magefølelsen", og refleksjonene

kommer først i etterkant: Hvilke religions-teologiske utfordringer står vi overfor i møtene "på tvers"? Når er vi over i dialogens landskap, og hvilke "regler" gjelder i dette landskapet? Grensene (om de i det hele tatt finnes) mellom hverdagsmøter og trosmøter er ikke alltid så lette å se. Hva er "vår tro" i møte med "andres tro" når hinduer og muslimer er med i barnekoret eller møtes i ungdomsgruppen i menighetshuset? Hvordan preger det vårt syn på sentrale kristne begreper som "sannhet" og "frelse"?

TRE GRUNNLEGGENDE DIALOGER

Vår egen oppfatning av verden vi lever i formes av våre relasjoner til andre mennesker. Reinhold Niebuhr peker i *The Selves and the Dramas of History* (1955) på en semittisk tradisjon som skiller mennesker fra andre levende vesener gjennom sin evne til dialog med sine medmennesker, med seg selv og med Gud (kanskje vi under kategorien "Gud" også kan operere med normative regler som f.eks. menneskerettighetene?). Med dette i bevisstheden er det ikke så dumt å referere til den lille antologien om tros- og livssynsdialog fra 2013 med tittelen *Dialog er svaret på alt* (Frekk forlag). Både livet vi lever sammen, og erkjennelsen av relasjoner som grunnlag for vår menneskelighet gir gjenklang i vår kristne tradisjon. *Dialog er svaret på alt* er ikke bare en floskel. Det er et uttrykk for vår tro på betydningen av Jesu liv, fortellinger og handlinger. Inkarnasjonen er en dialogisk invitasjon til oss vist gjennom Jesusfortellingene (gjenkjennelse og identifikasjon) og kristusfortellingen (Guds nådehandling overfor menneske til alle tider). Inkarnasjonen sier noe grunnleggende om relasjon – mellom Gud og mennesker og mellom mennesker, men også i møte med oss selv. Bevisstheden om hvordan vi fører dialogene i de tre samtalerelasjonene, er avgjørende viktige for våre liv. Dialogen som form, og i det også som spesifikk tros- og livssynsdialog, skal vi utforske og løfte frem i kraft av seg selv.

INKARNASJON OG LETING ETTER GUD

Inkarnasjonen sier også noe grunnleggende om historisitet: Jesus lever på et gitt tidspunkt til en gitt tid, men frelsesgjerningen strekker seg over

alle tider. Hva betyr det? Disse trekkene ved inkarnasjonen er et vitnesbyrd om dynamikk, om forandring og utvikling, ikke evolusjonistisk, men dynamisk på ny og på ny. For å gjøre det må vi prøve å forstå hva som preger vår tid, og hvordan vi skal være vitner i vår tid. Det er her vi i første omgang skal fremstå som ”detektiver” på leting etter spor av Gud i verden, mer enn proklamatorer for en sannhet vi kanskje ikke helt fatter rekkevidden av (Se Bård Mæland i *Dialogteologi på norsk*, s. 271–272). Vi er ikke subjekter på leting etter objekter for vår virkelighetsoppfattelse og tro eller overbevisning, men mer subjekter på leting etter andre (Guds) subjekter i verden. Dette er krevende og utfordrer tradisjonelle forestillinger om dialogen som et sted for dem med solid forankring i troen. Dialogen er for alle kristne som bor sammen med andre, den gjenspeiler grunnleggende sider ved vår tro på en relasjonell Gud.

DIALOGDEFINISJONER OG ENDRING

I dialogdefinisjonene ligger det en kime til dette dynamiske, foranderlige som vi gjenfinner i våre relasjoner til andre mennesker:

”Dialog er en samtale hvor mennesker tenker sammen med hverandre. Det å tenke sammen betyr at du ikke lenger ser på din egen mening eller overbevisning som fastlåst eller uforanderlig. Ved å være i et fellesskap med andre åpner det seg opp muligheter som kanskje ellers ikke ville blitt synlige, og du kan løse litt på grepet på det du har som sikkert og ufravikelig.” (William Isaacs, *Dialogue and the Art of Thinking Together*, 1999. Forfatters oversettelse)

Eller som buddhistlederen Thich Nhat Hanh sier det så enkelt: ”I sann dialog er begge parter villige til å la seg forandre.” (fra *Living Buddha, Living Christ*, 1995. Forfatters oversettelse)

Søken etter sannhet og frelse i en tid i endring

Vilje til endring er vanskelig i en tradisjon som vår hvor eierskapet til begreper som Sannheten og Frelsen har stått sentralt. I dette arbeidet kan vi kanskje høste erfaringer fra den samme tradisjonens tusenårige kamp for å forstå og tolke for-

holdet mellom nåde og handling (slik vi får det fortalt oss i f.eks. Bergprekenen), mysteriet med en treenig Gud og ikke minst mysteriet rundt Kristi to naturer. Hele vår tradisjon preges kanskje i like stor grad av en uro og en leting etter å forstå de relasjonelle aspekter av vår tro, som den er preget av evangeliet om nåde. Vi er kalt til å utforske, utdype og utvikle våre mellommenneskelige relasjoner. Det er også der – i den andres ansikt – at vi kan finne spor av Gud, spor av en nåde og en aksept som er større enn vi selv (Dette innebærer ikke at ”den andre” må være av annen tro enn den kristne, men er et autonomt ”annet” menneske enn vi selv). Dette er kanskje paradoksene ved vår tradisjon kroppsliggjort i vår tid, i vårt møte med den og ”de andre”.

Så er det noen andre elementer vi bør ta høyde for: Vår trostradisjon, slik vi tenker om den i dag, bærer en sterk kolonial og ekspansiv puls som vi ikke greier å frigjøre oss helt fra. Paulus snakker til menigheten i Tesselonika om å ”... føre et stillferdig liv, passe deres egne plikter og arbeide med hendene, ... [og] gå fram slik det sømmer seg overfor dem som står utenfor” (1 Tess 4,11–12). En bit av dette er antageligvis en ”lav profil”, og dette gjelder for de fleste av de tidligkristne menighetene. Vi vet ikke sikkert, men ekspansjonstanken var nok på Paulus' tid av mindre dimensjoner enn den vi tenker på i forbindelse med misjon i europeisk kolonitid og i perioder med nykolonialisme og over i vekkelsesbevegelser i moderne tid. Vi leser misjonsbefalingen med de siste 100–200 års lesebriller og skal ikke ta for gitt at den har stått like sentralt i kristne kirker i forskjellige deler av verden for 500 eller for 1000 år siden. I dette bærer vi i all vår virksomhet som kristne ”... en sær historie hvor kirken sammen med statsmakten har undertrykt og diskriminert minoriteter” (fra ”Religionsmøte og dialog”, KM-sak 15/16, s 8). Bevisstheten om dette er i stor grad blitt forankret i alt fra ”Codes of Conduct” i misjonalt arbeid til uttalelser og refleksjoner rundt de overgrep som kirken har vært med på gjennom århundrene. En slik refleksjon ligger til grunn for å arbeide videre med begrepet ”dialogisk”, også når det er tale om kirkens kall til misjon.

MISJON OG DIALOG

En buddhistmunk ble invitert til det thai-lutherske seminaret i Bangkok for å fortelle om hva han trodde på. Vi kunne stille spørsmål, og det ble en samtale rundt et bord. Ledere i thai-kirken og misjonærer fra mange ulike land hadde en samtale med en representant for majoritetsreligionen i landet. Vi ønsket å lære om likheter og forskjeller ved våre to livssyn. For å gjøre det måtte vi både lytte oppriktig for å prøve å forstå og samtidig forsøke å kommunisere evangeliet (den kristne tro) på en måte som var forståelig. Her både usatte vi oss selv for påvirkning og påvirket slik enhver oppriktig samtale vil være. Hva var dette? Misjon eller dialog?

DIALOGISK FORMIDLING AV EVANGELIET OG RELIGIONSIALOG

SMM-organisasjonen Areopagos uttrykker forholdet mellom misjon og dialog slik i sitt prinsippdokument: "Mission er vidnesbyrd på en dialogisk måte. Der finnes ingen mission uten dialog – og der kan ikke være nogen sand dialog med mindre vi er tydelige omkring vår grunnleggende tro og verdier." NMS er inne på noe av det samme i sitt grunnlagsdokument "Verdensvid glede":

"All kristen kommunikasjon kan være dialogisk. Det dialogiske innebærer at det er rom for respons, at det er mulig å stille spørsmål, og at det er rom for det relasjonelle. Det er ved å trå den andre nær i den åpne samtalen man åpner for sårbarheten som er forutsetningen for sann kommunikasjon. Med andre ord, når vi i vår misjon er dialogisk i vår forkynnelse og vår tilnærming, er det noe som henger sammen med budskapets natur. Det er noe annet enn å invitere til religionsdialog."

Fra et misjonalt perspektiv kan en spørre hvor mye tid en skal bruke på å dvele ved definisjoner. Men samtidig kan det være viktig for å bevisstgjøre oss på hva vi gjør i ulike sammenhenger. Når det gjelder forholdet mellom misjon og dialog, kan det være nyttig å skjelle mellom: 1) Dialog som metode og grunnholdning i evangelisering/kirkens forsøk på å kommunisere evangeliet og 2) Dialog som samtale mellom personer med ulike livssyn hvor større gjensidig forståelse er målet. Årets kirkemøtesak fremhol-

der denne skjelingen, og det er også i tråd med Mellomkirkelig råds retningslinjer for dialog. Man presiserer samtidig at begge deler hører med til Kirkens oppdrag.

Men som eksempelet fra Thailand over viser, kan det være vanskelig å skjelle i praksis. Vil ikke for eksempel et møte mellom muslimer og kristne på menighetshuset eller i moskeen kunne være begge deler, for begge grupper? Det viktigste her må være at man aldri har noen skjulte agendaer, at man er åpne på hva slags sammenheng man inviterer inn til, og at man i møte mellom ulike livssyn blir enige om hva som er hensikten med møtet. Vi kan ikke og skal heller ikke legge igjen vår dypeste overbevisning i møte med annerledes troende, slik sitatet fra Areopagos peker på.

VEIEN, SANNHETEN OG LIVET

For Kirkens og kristnes vedkommende vil dette ikke minst gjelde overbevisningen om at Jesus Kristus er veien, sannheten og livet for alle mennesker og alle kulturer. Vi må forsøke å kommunisere dette samtidig som vi i oppriktig lytter til andres livssyn og faktisk er åpne for at de kan ha rett og vi feil – slik det sies treffende i Kirkemøtedokumentet: "Dialog er verken naivisme eller relativisme, men en utforskende og sannhetssøkende øvelse – slik alle gode samtaler og relasjoner er det" (s 16). Paulus gir oss en nøkkel til forståelsen av sannheten når han sier: "Jeg mener ikke at jeg alt har nådd dette, eller alt er fullkommen, men jeg jager fram mot det for å gripe det, fordi jeg selv er grepet av Kristus Jesus" (Fil 3,12). Ingen mennesker eier sannheten. Sannheten er Guds. Men vi søker den, og som kristne tror vi den er å finne i og hos Kristus.

Det neste spørsmålet blir da i hvilken grad sannhet finnes i andre religioner/livssyn. I kirke-møtesaken sies det: "Det er stor enighet i de ulike kristne tradisjonene om å anerkjenne at det finnes spor av den treenige Gud også i andre religioner enn kristendommen, og at dette er noe vi som kristne skal verdsette. Vi må også være åpne for at Gud kan virke på måter som vi ikke kjenner til" (s 13). Spørsmålet er bl.a. blitt behandlet av Egede-Instituttets studieprosess "The uniqueness of Christ", og er en stor økumenisk dis-

kusjon. Her stiller vi bare spørsmål ved om en nysgjerrig livsholdning overfor andre mennesker og deres syn på livet på mange måter er mer fruktbart også i misjonsperspektiv enn det å sette grenser og ikke bli "uren". Et viktig spørsmål vi som kirke og kristne må stille oss, er: Hvilken holdning til dialog og andre livssyn skaper mest rom for at tro kan skapes, at Gud kan skape tro og noe nytt? Ved å være åpne og nysgjerrige kan Gud lære oss mer om seg, sin verden og sin gode vilje. Samtidig blir det viktig å holde fast på Bibelen og Jesus Kristus som alt skal prøves på, slik det sies om forholdet mellom evangeliet og kulturer i det økumeniske dokumentet *Christian witness in a multireligious world* (Utgitt av Kirkenes Verdensråd, Vatikanet og Den evangeliske allianse i 2011, se www.menighetogmisjon.no): "... the gospel both challenges and enriches cultures ..."

MOT EN MER SAMLET ØKUMENISK FORSTÅELSE AV MISJON OG DIALOG

Det skjer store ting i den globale kirke når det gjelder å samle seg om en felles forståelse av kirkens oppdrag. Den tidligere polariseringen mellom sosialetikk og evangelisering ser heldigvis ut til å bli erstattet av et mer helhetlig syn på oppdraget, hvor en bl.a. ser verdien av en dialogisk holdning i både formidlingen av evangeliet og mer eksplisitt dialog med andre livssyn. De siste tunge misjonsdokumentene til henholdsvis Lausannebevegelsen (*Cape Town Commitment*) og Kirkenes verdensråd (*Together towards life – TTL*) er konkrete eksempler på dette (Se www.menighetogmisjon.no).

"Alle kristne, kirker og menigheter er kalt til å være levende budbærere av evangeliet om Jesus Kristus, de gode nyhetene om frelse. Evangelisering er å dele vår tro og overbevisning med andre mennesker, med både trygghet og ydmykhet. Når vi deler vår tro, gir vi en gave til andre, en gave som gjør kjent Guds kjærlighet, tilgivelse og nåde i Kristus." (TTL)

Den nevnte "Cape Town-erklæringen" bekrefter dialogens plass i evangelisk misjon:

"Vi bekrefter dialogens rettmessige plass i møte med mennesker av en annen tro, slik

Paulus engasjerte seg i diskusjon med jøder og hedninger i synagogen og på offentlige arenaer. Som en legitim del av vår kristne misjon kombinerer en slik dialog tilliten til at Kristus er enestående, og evangeliet er sant, med å lytte til andre med respekt."

I dokumentet *Christian witness in a multireligious world* står begge disse retningene innen den globale kirken sammen. Til sammen representerer de ca. 90 % av verdens kristne. Her bekreftes at å vitne om Jesus Kristus i ord og handling er kirkens hovedoppdrag og dette må gjøres på en respektfull, åpen og sensitiv måte. Inkludert i dette vil være både en dialogisk metode i kirkens evangelisering og dialog med andre religioner, forstått som religionsdialog. Begge sees på som del av det kristne vitnesbyrde: "Mission belongs to the very being of the church. Proclaiming the Word of God and witnessing to the world is essential for every Christian. At the same time, it is necessary to do so according to gospel principles, with full respect and love for all human beings," og "Christian witness in a pluralistic world includes engaging in dialogue with people of different religions and cultures (cf. Acts 17:22–28)".

Dokumentet presiserer at det er enhver kristens ansvar å vitne om Kristus, mens det kun er Den hellige ånd som kan få et menneske til å vende om og endre livssyn. Luthersk teologi betoner også at det kun er Den hellige ånd som kan skape tro. Dette er vesentlig i tematikken misjon og dialog og hindrer at det kristne vitnesbyrde blir et invaderende menneskeverk: "Christians affirm that while it is their responsibility to witness to Christ, conversion is ultimately the work of the Holy Spirit (cf. John 16:7-9; Acts 10:44–47)".

I interreligiøs sammenheng bekrefter Oslokoalisjonens *Groundrules for missionary activities* mye av det samme som dette økumeniske dokumentet. Men her gjøres det på et menneskerettslig grunnlag med utgangspunkt i tro og yttringsfrihet. Her bekrefter muslimer, hinduer, buddhister, humanetikere og kristne hverandres rett til å drive misjon for sine ulike livssyn. Samtidig har man utarbeidet felles retningslinjer

for hvordan misjon bør foregå. Det handler altså ikke om en skal drive misjon eller ikke, men om *hvordan* misjon drives! Her kommer en dialogisk grunnholdning inn, med respekt, åpenhet, lydhørhet og sensitivitet for den andre. For oss som kirke er dette verdier som ligger i evangeliet selv, men som vi likevel alltid trenger å ha langt fremme i bevisstheten.

OPPSUMMERING

Fra et misjonalt synspunkt er en av hensiktene med kirkemøtesaken at vi som kirke skal bli enda bedre utrustet til å være en utadrettet kirke. Første bud bør derfor være å ta kontakt med mennesker fra andre religioner og livssyn, både ved å invitere inn og ved å gå ut. Da er det viktig å bruke misjonsorganisasjonenes, de diakonale aktørenes og misjonærenes kompetanse aktivt i dialogarbeidet i menighetene og i samfunnsdebatten. De har over 150 års erfaring med arbeid i flerreligiøse og flerkulturelle samfunn, og noe av deres spisskompetanse ligger i å bli virkelig kjent med mennesker, kulturer, språk og tenkesett. Misjonærer i lokalmiljøet kan være viktige ressurser i menigheters arbeid med flyktninger og migranter.

Erfaringene og kompetansen som er opparbeidet gjennom dialogarbeid de siste tiårene, er også en uvurderlig ressurs i kirkens møte med mennesker fra andre religioner og livssyn. Kirkemøtesaken trekker særlig frem de kirkelige dialogsentrene, Areopagos og ressurspersonene knyttet til disse. Også erfaringer fra kirker i andre deler av verden er viktig for vår kirkes evne til å møte andre. I et misjonalt perspektiv vil en dialogisk metode være først å lytte til hva andre har på hjertet, og prøve å forstå. Det er også grunnleggende å være ærlig på egen tro. Når man er tilstrekkelig trygge på hverandre, respekterer hverandre og er enige om det, er det spennende å utfordre hverandre på områder ved den andres livssyn, en finner utfordrende.

Fra et dialogisk synspunkt er det her snakk om både ”handling” og ”holdning”. Her blir den dialogiske metodikk som en kilde til endring, til fornyelse og revitalisering synliggjort. Dette kan appliseres også på misjon: Vi endrer våre holdninger og blikk på det kristne budskap i takt med hvem vi møter, og ikke alltid nødvendigvis i takt med hvem som blir omvendt – selv om det også er tilfelle. Inkarnasjon er kontekstualitet – det innebærer et oppriktig ønske om å fastholde mysteriet – og faktisk i større grad enn tidligere å legge ting i Guds hender.

Vi bærer alle med oss bilder og forestillinger av hva ”sannhet” og ”frelse” innebærer. I dialogens rom åpnes det for å stille spørsmål ved egne forestillinger om sannhet. Bård Mæland skriver i sitt kapittel: ”I møte med det teologisk ukjente og ubestemmelige mener jeg det er viktig å arbeide både kreativt og dristig” (Mæland, 2016, s 274). Vår misjon som kristne og kirke blir kanskje i stadig større grad å utforske dette landskapet og trekke vekslers på en kristen frimodighetstradisjon som vi kan finne igjen i deler av vår misjonshistorie.

Hva betyr dette i praksis i en norsk menighetskontekst? Kanskje et første steg å er å nærme seg ”de andre” i lokalmiljøet med både frimodighet og nysgjerrighet og lytte seg inn på hvem disse andre er? Hvem er foreldrene til barnas venner, og hvordan feirer vi barnefødselsdager sammen? Hvem er kollegene og naboene våre? Alle har fortellinger fra sine liv, som det kan være verdt å lytte til. Det kan forandre vårt syn på ”den andre”, og det kan også utfordre oss på vår egen tro og praksis. Det kan føre til at vi blir kjent med dem vi bor sammen med i lokalmiljøet, og i neste omgang legge grunnlag for handling på tvers av tros- og livssynsgrenser. Det kan bli nye fellesskap som utfordrer oss og kaller på både dristighet og kreativitet til det beste for alle.

DEN NORSKE KIRKE OG MANGFOLDSAMFUNNET

AV RAAG ROLFSEN, DIREKTØR I AREOPAGOS
RR@AREOPAGOS.NO

Kirkemøtet 2016 setter ”Religionsmøte og dialog” på sakskartet. Det er ikke bare én sak blant flere. Saken dreier seg om å være kirke i mangfoldsamfunnet – om å være kirke i dag. Den norske kirke står ved et veivalg. Den kan kjempe for gamle privilegier, med en tanke om at det er mulig å holde en redusert versjon av den gamle statskirken i live i lokale, halvoffentlige og private lommer. Eller den kan innta en offensiv og offentlig rolle i møte vår tids mest avgjørende utvikling, nemlig overgangen fra enhet til mangfold.

Det er mange tegn i tiden som tyder på at kirken best ivaretar sitt oppdrag – sin misjon – gjennom å velge det offensive alternativet. Dette bygger både på en teologisk tilnærming, som sier at inkarnasjon og kirkens misjon ikke handler om tilbaketrekning, og det å ta på alvor kirkens samfunnsmessige rolle og ansvar.

Ved å velge det utdrettede alternativet kommer Den norske kirke også en religionspolitisk utvikling i møte. Høringsrunden etter NOU2013: *Det livssyns åpne samfunn* viser at Stålfsetutvalgets tanke om å erstatte livssynsnøytralitet med livssynsåpenhet har bred tilslutning. I det livssyns åpne samfunn er det, på en helt annen måte enn innenfor livssynsnøytraliteten, plass til en kirke som funderer sin samfunnsrolle på en dialogisk teologi.

Forskjellen mellom livssynsnøytralitet og livssynsåpenhet er avgjørende. I det livssynsnøytrale samfunnet legger man i prinsippet sin egen tro til side før man trer inn i offentligheten. I det livssyns åpne samfunn bygger tros- og livssynsamfunnene sitt samfunnsengasjement på eget

trosgrunnlag, i respekt for betydningen av forskjellighet. Det åpner et rom for tros- og livssynsamfunnene, og ikke minst for Den norske kirke. Det å velge den offensive samfunnsrollen er å velge å gå inn i dette rommet.

For å ta dette valget trenger kirken en helhetlig, faglig fundert og koordinert tilnærming til det å være kirke i mangfoldssamfunnet, som samtidig er forankret i et lokalt engasjement og relevant til den lokale kirkes situasjon. Slik jeg ser det, er det dette som er kirkemøtesakens viktigste anliggende. Ut over å beskrive og forstå den situasjonen som religionsmangfoldet setter kirken i, bør årets kirkemøte legge grunnlaget for en strategi som setter kirken i stand til å være en faglig kvalifisert aktør. Saksdokumentet for kirkemøtesaken om religionsmøte og dialog ser ut til å identifisere det samme behovet (KM 15/16, s 26):

Den norske kirke mangler en strategi for hvordan arbeidet med tros- og livssynsdialog skal utvikles på bispedømmeplan. Kirkelig dialogsenter i Oslo har tatt ansvar for en viss koordinering og samarbeid, men det bør arbeides mer med hvordan den videre utbyggingen av sentre i alle bispedømmer bør skje ... Både å styrke samarbeidet mellom nasjonalt nivå og bispedømmenivå og spørsmålet om hvorledes bispedømmene kan være en ressurs for lokalmenighetene, må det arbeides planmessig med i tiden framover.

Kirkens forhold til dialog har gått i tre faser. Lenge var dialogen diskreditert i store deler av kirke-Norge. Så fulgte en periode der dialog ble sett på som en virksomhet som noen særskilt in-

teresserte holdt på med. I dagens flerreligiøse samfunn hører dialogen til kjernen av hva det vil si å være kirke. Som et nærmest naturlig tilsvarende på den irreversible utviklingen fra enhet til mangfold dukker det dukker det nå opp dialoginitiativer og dialoggrupper i flere og flere kirkelige sammenhenger.

Dette skjer fordi vi i stadig økende grad og helt konkret opplever at overgangen fra enhetssamfunn til mangfoldssamfunn angår oss på en fundamental måte. Allerede frigjøringen fra bindingene til staten er motivert av denne overgangen. Enda mer grunnleggende berører denne overgangen hvordan vi skal forstå oss selv når det gjelder kirkens rolle og relevans i vår tid. Spørsmålet blir hvordan skal vi være kirke på en måte som både bevarer kirkens integritet i det mangfoldige og livssyns åpne samfunnet, og som samtidig gjør at vi kan bidra på en samfunnsrelevant, koordinert, profesjonell og planmessig måte. Svaret er at dette kan vi gjøre gjennom å etablere et nasjonalt nettverk av kirkelige dialogsentre.

NASJONALT NETTVERK AV SENTRE

Det drives i dag dialogarbeid på flere nivåer i Den norske kirke. På nasjonalt plan finnes det blant annet dialog mellom religiøse ledere. Det lokale engasjementet er ofte vokst fram som en respons på lokale utfordringer og konflikter. Disse initiativene varierer fra engasjerte enkeltpersoner og samtalegrupper til mer organiserte former for arbeid. Utfordringen er at initiativene ikke inngår i en planmessig satsing der kompetanse og kvalitet sikres eller deles.

De tre kirkelige dialogsentrene i Oslo, Bergen og Stavanger representerer en modell som kan svare på disse utfordringene og gi et godt utgangspunkt for en mer planmessig tilnærming. Denne modellen kjennetegnes ved at arbeidet samtidig er forankret i en lokal kontekst og er knyttet sammen i et forpliktende nettverk. I dette nettverket deles kompetanse, erfaringer, ideer, kursopplegg osv. mellom sentrene og utvikles videre. Ved å kombinere solid faglighet og konkret dialogisk praksis i et lærende nettverk oppnår man både en gunstig ressursutnyttelse og gode og relevante resultater.

Kirkens rolle i mangfoldsamfunnet må bæres av en visjon om et nasjonalt nettverk av dialogsentre som utvikler og deler kompetanse i møte med konkrete utfordringer lokalt. Derfor bør eksisterende arbeid og sentre inviteres inn i nettverket. I de regioner der det ikke finnes et slikt sentre, bør det etableres. Kirkemøtets vedtak må derfor inneholde et punkt der kirkemøtet ber om at det arbeides for å etablere kirkelige sentre for tros- og livssynsdialog i de bispedømmene som ennå ikke har slike.

Et nasjonalt nettverk av sentre vil gjøre at Den norske kirke på eget trosgrunnlag kan spille en avgjørende rolle i overgangen fra enhet til mangfold. Det vil bidra til at kirken, lokalt, regionalt og nasjonalt, er utrustet til å møte de komplekse utfordringene som mangfoldsamfunnet stiller oss overfor, og å ta de mulighetene dette gir.

Det er avgjørende at effektene av en slik modell ikke er til gagn bare for kirken. De tjener hele samfunnet. Det at landets største religionssamfunn bygger dialogisk kompetanse og selvforståelse, bidrar til utviklingen av et samfunn med mindre konflikt og der forskjellighet oppleves som en ressurs.

MER MIDLER

Framtidens mangfoldsamfunn må være livssynsåpent og dialogisk. En livssynsåpen politikk skal legge til rette for at det enkelte tros- og livssynsamfunn kan være til stede i offentligheten på sine egne premisser. Fra samfunnets side må målet være å romme forskjellighet. Myndighetenes politikk på tros- og livssynsområdet bør derfor være, i tillegg til å verne om trosfriheten, å bygge opp om respekten for forskjellighet.

Det er fortjenestefullt at de statlige tilskuddene til dialogfeltet har økt de siste årene. Mange viktige dialogtiltak har slik fått større muligheter til å bidra til et samfunn som preges av respekt og åpenhet. For å utvikle en sammenhengende tros- og livssynspolitikk i en ny tid må disse tiltakene ses i sammenheng.

Denne sammenhengen gjelder både innholdet i satsingen og finansieringen. Et samarbeid om finansiering er i seg selv viktig, fordi man slik sikrer at midlene brukes effektivt, og bygger opp

under de samme målsetningene. De kirkelige dialogsentrene finansieres i dag ved hjelp av kirkelige, offentlige og private tilskudd. For at det skal etableres et nasjonalt og lærende nettverk av sentre må både statlige, lokale og kirkelige ressurser økes og øremerkes dette arbeidet.

Når kirken får ansvar for egen økonomi, må dialogarbeidet prioriteres. Samtidig blir det viktig at offentlige myndigheter verdsetter at kirken ønsker å utgjøre en planmessig, faglig forankret, langsiktig og praksisorientert ressurs i byggingen av mangfoldsamfunnet. Dette står ikke veien for, men legger heller til rette for, at en tilsvarende kompetanse og ressurs utvikles innenfor andre tros- og livssynssamfunn.

Den siste setningen i saksdokumentet til kirke-møtesaken "Religionsmøte og dialog" sier (KM 15/16, s 32): "Dersom det er ønskelig å etablere kirkelige dialogsentre i alle bispedømmer, må det arbeides med å skaffe regional finansiering, eventuelt som et samarbeid mellom bispedømme- ne og kommunale myndigheter." Ordene gjenspeiler gjentatte signaler fra kirkeledelsen,

både i offentlige sammenhenger og i konkrete møter om finansiering av kirkens dialogarbeid. Disse signalene har sagt at midler til dialogarbeid ikke skal tas fra Kulturdepartementets rammetilskudd til kirken.

I lys av denne sakens viktighet framstår dette som en passiv og trist konklusjon på et ellers grundig saksdokument. Det ville vært mye mer offensivt å si at denne satsingen ikke kan realiseres og finansieres fullt ut av nasjonale kirkelige budsjettmidler, men må skje i samarbeid mellom lokale menigheter, bispedømmer, kommuner, fylkeskommuner, stat og en nasjonal kirkelig prioritering.

Med et slikt vedtak ville også de kirkelige organisasjonene som i tiår har stått i front for dialogens plass i kirken, fortsatt med glede prioritere ressurser til kirkens dialogiske arbeid og selvforståelse. Jeg håper at Kirkemøtet 2016 gir et forpliktende og utvetydig signal om at Den norske kirke ønsker å bidra til en nasjonal satsing på kirkelig dialog.

luther

Harald Hegstad
GUD, VERDEN OG HÅPET
INNFORING I KRISTEN DOGMATIKK
379,-

Hvem er Jesus Kristus? Hva betyr det at mennesket er skapt i Guds bilde? Hva kjennetegner det kristne fellesskapet? Dette er bare noen av de spørsmålene en grunnbok i dogmatikk forsøker å besvare. Boken behandler de ulike temaene med utgangspunkt i Bibelen, redegjør for hvordan kirkens lære har blitt formulert gjennom historien og drøfter hvordan kristen tro best kan formuleres i dag.

Boken tar utgangspunkt i luthersk kirkelig tradisjon, men i større grad enn tidligere fremstillinger reflekterer boken over dagens økumeniske situasjon. Alle som vil ta et dypdykk i kristen tro, vil ha stor glede av boken.

Denne boken er et viktig og solid bidrag til studiet i dogmatikk. Boken anbefales som en oppdatert og gjennomarbeidet innføring i hovedtrekkene i kristen tro og lære.

Jan-Olav Henriksen, professor i systematisk teologi, Det teologiske Menighetsfakultet.

Gud, verden og håpet gir en god innføring i hva evangelisk-luthersk kristen tro kan være i dagens norske kontekst: Klart strukturert, godt valgte problemstillinger, rik på troens forankring i Skriften og informert av nyere økumenikk. Et godt valg for førsteårsstudenter i teologi/religion eller andre med interesse for skoloring til kirkelig tjeneste.

Gunnar Innerdal, førsteamanuensis i systematisk teologi, NLA Høgskolen

www.lutherforlag.no

FRA BOKFRONTEN

JENS ANDRÉ P. HERBENER: NATUREN ER HELLIG KLIMAKATASTROFE OG RELIGION

FLUX FORLAG 2016. 224 SIDER

ISBN 9788292773772

Klimakrise etterlyser grønn tro

Skapt i Guds bilde? Homo sapiens er et masseødelegelsesvåpen uten sidestykke, som med overforbruk og klimagassutslipp truer jordas liv og økosystemer. Mennesket minner mer om djevelen. Dette mener den danske religionshistorikeren Jens-André Herbener i boken *Naturen er hellig. Klimakatastrofe og religion*. Han hevder at kristendom og islam i stor grad er medskyldige i dette uføret. Likevel tror han at religionene kan være svært viktig for en global snuoperasjon. Jeg håper at mange kristne vil lese boken og gå i dialog med ham.

Boken som ble lansert i Norge i begynnelsen av februar, starter med et sitat: «Mennesket og naturen er på kollisjonskurs ... En stor endring av vår forvaltning av jorden og dens liv er påkrevd, hvis omfattende menneskelig elendighet skal unngås, og hvis vårt globale hjem på denne planeten ikke skal bli uopprettelig lemlestet.»

Denne appellen rettet 1700 av verdens ledende vitenskapsmenn og -kvinner allerede 1992 til menneskeheten. Hva er årsak til dette misforhold? Hvordan starte endringen?

Herbener og jeg er begge engasjert i miljø og klimaspørsmål. Han sluttet sin akademiske karriere som religionshistoriker for å arbeide med dette på heltid – for sine barns skyld. Jeg har i 20 år arbeidet med miljø og sosialetikk i Kirkerådet, og forsøkt å bidra til en «grønn vekkelse» i kirken. Jeg er glad for Herbeners bok og for å bli kjent med ham.

Jeg setter pris på at han tematiserer og anerkjenner religionenes bidrag når det gjelder det historiske ansvar for grov utnyttelse av naturen, men også deres medansvaret for en kursendring. Jeg deler mye av hans bekymring, analyse og religionskritikk. Det siste er ikke minst preget av erfaringer fra min egen oppvekst i et lite frikirkelig miljø der sjelers frelse betydde alt, og denne verden var lite verd. Jeg tror at fortsatt mange kristne og kirkesamfunn er preget av en slik tenkning.

Men enda mer deler jeg hans håp og forventning at religionene, og da særlig den kristne kirken, kan og vil bidra til et paradigmeskifte.

Er jorden hellig?

Innledningsvis beskriver Herbener hvordan *animisme*, forestillinger at krefter og gudevesener bor i naturen, som for eksempel steiner, dyr, planter, elver eller fjell, har preget menneskers tenkning i det meste av dens historie og i alle deler av verden. Dette førte til at man oppfattet naturen eller deler av den som *hellig* og behandlet

det med respekt, varsomhet og beskyttelse. Han innrømmer at dette ikke er et entydig bilde, men at han beskriver hovedtrekk som så omsider ble brutt i nyere historie. Ellers utdyper han lite begrepet *hellig*. I følge Herbener utelukker nærmest monoteisme forestillingen om at jorden kan være hellig. Her er jeg uenig.

Jeg ble minnet om biskop Finn Wægles hus-tavle fra 2001 med tittelen «Ropet fra en såret jord». Den kaller mennesket til å ta sitt ansvar og fortsetter: «OPPDAG HELHETEN. Jorden er et vev uten sømmer som ingen har rett til å rive i stykker. SANS HELLIGHETEN. En hellig duft hviler over alt som er til. Livet skal verdsettes, vernes og elskes.» En rekke kristne tradisjoner, som keltiske, samiske og østkirkelige har vektlagt dette gjennom tidene.

Tre økologiske syndefall

Herbeners beskrivelse av tre «økologiske syndefall» i historien er interessant: Starten av jordbruket for 11.000 år siden, overgang til monoteistiske religioner og til slutt den industrielle revolusjonen. Utvilsomt, ut fra et økologisk og selvkritisk perspektiv, er dette områder som trenger nytenkning. Men Herbener er selv uklar i beskrivelsen av veien fra problemanalyse til ansvarlig handling. Hva betyr det for oss i dag, med avansert landbruk, etablerte kirker og trossamfunn og en teknologisk hverdag at vi anerkjenner naturens egenverdi, viser ydmykhet, ærefrykt og ansvarlighet i praksis?

Hvordan kan vi på alle tre områder lære av feil, ta selvkritikk og sette ny kurs?

Religionenes historiske rolle og dagens engasjement

Herbener beskriver hvordan særlig kristendommen har avsakralisert jorden gjennom en ensidig fortolkning av bibelversene i 1 Mosebok 1,26–28 – å betrakte seg selv som et Bilde av Gud, underlegge seg jorden og bli mange. Veldig mange. Med dette, så han, ble det lagt et solid grunnlag for naturens ødeleggelse, som har skudd fart med opplysningstiden, industriell revolusjon, en uhemmet forbrukerkultur og markedsliberalisme.

Jeg tror han har mye rett i dette. Vi har glemt det andre kapittelet i 1 Mosebok. Vi er jordmennesker, «*adam*» av «*adama*», og skal dyrke og passe Guds hage.

Han anerkjenner at mye nytenkning er på gang i religionene. Mange av verdens kirkeledere, også ledende organer i Den norske kirke, har allerede i flere tiår målbåret den samme samfunns- og selvkritikken som Herbener. Den norske kirkes grunnlagsdokumenter som Diakoniplan og Plan for Trosopplæring reflekterer nytenkning om dette. Visjonsdokumentet heter «Mer himmel på jord» og sier at vi som tjenende kirke skal vise barmhjertighet, fremme rettferdighet og verne om skaperverket. «Vår grønne menighet» inviterer til deltakelse og engasjement.

Hvor er prester og kirkefolk flest?

Men Herbener kan ha rett i at det mangler mye før «folk flest» har erkjent dette. Fortsatt er norske politikere indignert over at kirken sier noe om klimarettferdighet og vern om skaperverket. Muligens oppfatter fortsatt mange at «å herske over jorden» og «å bli mange» er Guds tillatelse til naturødeleggelse. Men jeg hadde ønsket at Herbener som gjennom formidling av historisk kunnskap vil bidra til endring, hadde fokusert mer på religionenes positive «snuoperasjon» enn å tvære ut historiske feiltolkninger. Det kreves en kjempedugnad på mange plan, men vi er i gang!

«Truet liv – troens svar»

Jeg mener at vi som kristen kirke spesielt må gjennomtenke Bibelens budskap, vår lære og våre verdier på dette område på nytt. Er det noe vi har oversett, glemt eller feiltolket?

Kirkemøtet i 2007 behandlet saken «Truet liv – troens svar». I saksdokumentet heter det: Ved flere anledninger er det stilt spørsmål ved hvilken plass dette engasjementet for rettferd og miljø bør ha på kirkens agenda, og hvordan forholdet er mellom dette engasjementet og formidlingen av evangeliet. Hvordan kan en likegyldighet overfor disse spørsmålene blant mange engasjerte kristne forklares? Hvordan kan økoteologiske refleksjoner komme ned på menighetsplan og bidra

til en økologisk tro, en tro som ser helheten, og som fører til bærekraftige liv? Hva betyr etterfølgelse av Jesus Kristus i dag konkret? Er vern om skaperverket bare begrunnet i første trosartikkel eller også i andre og tredje, i inkarnasjonen, at Gud i Jesus ble menneske? Er vår skaperetro et minne om fortiden, eller er den et konkret håp for fremtiden?

I samme sakspapiret peker den sør-afrikanske økoteologen Ernst Conradie på fire avgjørende områder hvor kristen fromhet har forhindret en økologisk etikk, spiritualitet og praksis, nemlig en ordløs aksept av Guds transcendens, en dualistisk antropologi, en reduksjon av frelsens kosmiske omfang til den personlige sfære og en "flukt-eskatologi".

Sammen bygger vi broen til framtiden

Allerede Kirkemøtet 1996 oppfordret i saken «Forbruk og rettferd» kristne til å kjempe sammen med alle mennesker av god vilje for en bærekraftig utvikling, samt å engasjere seg for oppbrudd, handling og håp. Det har både Den norske kirke og vårt «grønne» økumeniske arbeidsfellesskap i *Skaperverk og bærekraft* bidratt til siden. Det har vokst frem et flott samarbeid mellom mange kirkelige aktører, med miljø- og solidaritetsorganisasjoner og fagforeninger.

Under fanen «Klimapilegrim 2015» vandret flere tusen mennesker over 60.000 km for klimarettferdighet som del av en global kampanje i forkant av klimatoppmøtet i Paris. Dit sendte vi som eneste land i verden en interreligiøs delegasjon, noe som ble slått opp stort i amerikanske medier. Religiøse ledere fra hele verden overleverte generalsekretæren for FNs klimasekretariat, Christiana Figueres, nesten 1,8 millioner underskrifter. Synlig beveget tok hun imot.

Ønske om endring av menneskers hjerte

Tross Herbeners krasse religionskritikk mener han at religionenes bidrag til en verdirevolusjon

og et paradigmeskifte i vårt syn på naturen kan være svært viktig. Han siterer i bokas epilog historieprofessoren Arnold Toynbee: «Den nåværende trusselen mot menneskehetens overlevelse kan bare fjernes gjennom en revolusjonerende endring av det enkeltes menneskets hjerte. Denne endringen av hjertet er nødt til å være inspirert av religion for å skape den viljestyrken som er nødvendig for å omsette besværlige nye idealer i handling.»

Det er nettopp det kirken vil bidra med ved å knytte vårt engasjement til kjernen av vår kristne tro. På nettsiden www.gronnkirke.no er det publisert et teologisk grunnlagsdokument for kirkens engasjement. Jeg håper at mange, troende og tvilende, vil lese og reflektere over det. Vi trenger å snakke om vårt gudsbilde, vårt menneske- og natursyn, om frelsens kosmiske betydning, fremtid og håp.

Vi tror på jordens forvandling!

Det var en sterk opplevelse da jeg satte meg foran TV-en for å oppleve slutten på NRKs salmemaraton november 2014. Like etter midnatt synges den siste salmen i den nye salmeboka, skrevet av Eyvind Skeie. Salmebokas siste ord formidler nettopp vår tro på jordens forvandling og kirkens vilje og forpliktelse til ikke å flykte fra verden, men å kjempe for rettferd og skaperverk med alle mennesker av god vilje:

1. Jeg tror på jordens forvandling, en gang, en tid, et sted,
En fremtid hvor Guds himmel til jorden senkes ned,
En evighet av glede, da alt det vakre her
Blir løftet i Guds klarhet og stråler bedre der.
2. Jeg flykter ikke fra verden, den jord som en gang falt,
Er båret av de hender som skal fornye alt.
Jeg vet at Jesus lever! Jeg tror at Herren Krist
Når alle håp er ute skal stige frem til sist.

Hans-Jürgen Schorre

SØNDAGSTEKSTEN

ØYSTEIN I. LARSEN- MARIE BAKKEVIG HILLESUND - SJUR ISAKSEN

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN - 3. SØNDAG I PÅSKETIDEN 4. SØNDAG I PÅSKETIDEN

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN

3. APRIL 2016

Prekentekest: 1 Pet 1,3–9

Lesetekster: Jes 45,5–8 / Joh 20,24–31

Liturgisk farge: Hvit

BETRAKTNING

”Hatkriminalitet mot kristne er et lite kjent fenomen. Derfor virker det oppsiktsvekkende når man i Sverige har fått en tredobling av anmeldelser. Vi vet ikke om noe tilsvarende gjelder i Norge, fordi politiet ikke registrerer det.

Hat kriminalitet mot minoritetsgrupper er et tema også her i landet ...

Kriminalitet som spesifikt retter seg mot kristne fordi de er kristne, har fått mindre oppmerksomhet. Kristne er ingen minoritet i Norge. Det betyr likevel ikke at det ikke forekommer – noe de svenske erfaringene tyder på ...

Vi vet at det i norske miljøer forekommer mobbing av folk fordi de bekjenner seg som kristne, men vi vet lite om alvor og omfang.

Det vi sikkert vet, er at folk som konverterer fra islam, utsettes for trusler og vold. Dessuten er det kontroversielt å være kristen i en del grupper der flertallet er muslimer.”

(Vårt Land på lederplass, 18. febr. 2016)

Petersbrevet er en trøstehilsen til kristne i en trengt posisjon.

Hvordan taler vi trøst til de mange som ikke spør etter trøst? – i alle fall ikke den trøst som vi kan gi. I en parsamtale fikk mannen den noe bittersøte tilbakemelding at han syntes å være ”selvforsynt med ros”.

Selvforsynt med ros ... Vi tilhører vel en slekt som i stigende grad er selvforsynt med håp.

TEKSTEN

Etter brevåpningen med presentasjonen av avsender og adressat starter første Petersbrev med en doksologi, 1,3ff, som bærer hovedoppslaget i seg: Forkynne *håp* for dem som er i en trengt posisjon. Det skal sette mot i adressatene. Og det gir grunnlag for formaningene for det nye liv i denne verden, som utfoldes i resten av brevet. Dette håpet knyttes til Jesu oppstandelse fra de døde. Oppstandelsen er et faktum; derfor kan det seiersvisst fastslås at det ikke bare er et fromt ønske om forandring der fremme. Det ligger allerede ferdig, v 5. Det er mer enn søte drømmer. De kristne er knyttet til dette håpet ved at de er født på ny: *anagennæsthai* – gjenføde. Ordet fins ikke i klassisk gresk, i Septuaginta eller

hos Filo, men forekommer i hellenistiske tekster der det beskriver avgjørende forandringer i naturen, historien og menneskers liv. I NT finner vi det bare her og i 1,23. Men den nye fødsel uttrykkes med andre varianter av ordet for å føde på ny eller igjen, Joh 3,5; Tit 3,5. Like grunnleggende som fødselen vår er i våre liv, like grunnleggende er den nye fødsel for det nye livet. Paulus uttrykker saken med ny skapelse, nytt menneske og nytt liv, 2 Kor 5,7; Kol 3,10; Rom 6,4. Vi blir født til et levende håp, *elpida zâsan*. Uttrykket henger tett sammen med henvisningen til oppstandelsen fra de døde. Det låner liv fra der livets kilde er; derfor kan han også tale om levende stein(er), 2,4.5. Det som er dødt, kan bli levende. Resten av dagens tekst utfolder dette levende håp. Det sammenlignes med en arv; den er vår, men den er ikke overtatt ennå. Dette gir grunnlag for en glede som skal tåle den motgang de opplever. Motgangen er en renselsesprosess som også edle metaller må gjennom, et velkjent bilde i den bibelske verden, Jes 48,10. Men målet – og formålet – er klart: Frelse for deres sjeler.

PREKEN

Peters brev har tydelig tilknytning til dåpen. Det utdypes direkte i avsnittet 3,18ff, men noen vil knytte hele brevet til dåpshandlingen.

Åpningsverset i dagens prekentekest er blant de ord som har fulgt mennesker både inn i kirken og ut fra den. Dåpen og døden er blitt markert ved dette lovprisningsordet. Fortsatt er det en del av dåpsritualet og et mulig valg ved jordfestelsen. Hos en gammel prest kan det gli farlig friksjonsfritt over mine lepper. Denne søndagen får vi altså anledning til å stoppe ved ordet og sammenhengen det står i. Det er en så rikholdig tekst at det vanskelig kan bli tale om en større utlegning i høymessens ramme. For mange av oss vil det vel være naturlig å ha åpningsordet som tyngdepunkt og oppholdssted for prekenen.

Det er et sentralt ord for etterpåsketiden: En lovprisning med fortøyning i Jesu oppstandelse. Men vi flyttes fra dagens evangelietekst, Tomas' tvilende tro, til det trygge håp. Men fortsatt gjelder det at salig er den som ikke ser, men

likevel tror.

Dagens tekst er fra en hilsen til menigheter og kristne i en trengt posisjon. Det er lang vei til vår hjemlige verden der vi kan samles som kristne og være ganske trygge – som tilhørere i en kirke som har tradisjonene på sin side. Likevel har vi en verden omkring oss, som visstnok har flere forfulgte kristne enn noen gang før. Hatkriminalitet er et moderne ord som gjør mange forsvarsløse, nettmobbing likeså, som erobrer våre mest private livssfærer; det nytter lite å skifte lås i inngangsdøra. I første Petersbrevs verden kunne den nye troens bærere møte ikke bare uforstående forakt og likegyldighet, men også vold og livsfare som ikke var kriminalisert, men som tvert om ble sett på som naturlig og ønskelig.

PREKENSKISSE

Livets ord

- *Ordet som går med oss inn i livet – Ved døpefonten*
- *Ordet som går med oss ut av livet – Ved gravkanten*
- *Ordet som går med oss hele livet – Også denne dagen*

GUDSTJENESTEN

Gitt oss et *levende håp* ved ...

N13 9 ... så mange håp var døde (men ikke dette)

Og her hører virkelig Håpstangoen hjemme: N13 479.

ØYSTEIN I. LARSEN
BISKOP EMERITUS
OEYSTEININGAR@GMAIL.COM

3. SØNDAG I PÅSKETIDEN

10. APRIL 2016

Prekentekest: Mark 6,30–44

Lesetekster: Sal 23, 1–6 el. Apg 5, 27–42 /

1 Pet 5, 1–4

Fortellertekst: 1 Sam 15,34–16,13

Liturgisk farge: Hvit

DEN GODE GJETERENS SØNDAG

I oldkirken ble tiden fra påske til pinse sett på som én sammenhengende fest. At påsken feires helt til pinse, ble tydeligere da navnet på disse søndagene ble endret fra ”søndager etter påske” til ”søndager i påsketiden” i *Tekstbok for Den norske kirke*. Helt tilbake til middelalderen ble 3. søndag i påsketiden kalt ”Den gode gjeterens søndag”. Teksten som er valgt for denne søndagen i tredje tekststykke, er historien om Jesus og disiplene som gir mat til over 5000 sultne mennesker.

TEKST OG KONTEKST

Disiplene har akkurat kommet tilbake etter å ha vært utsendt to og to til ulike områder. De har søkt husrom, forkynt, drevet ut onde ånder og helbredet (Mark 6,7–12). Jesus og disiplene har også akkurat fått vite at døperen Johannes er blitt halshugget. De er sannsynligvis både slitne og sorgfulle. Jesus tar inn over seg situasjonen og foreslår at de skal trekke seg tilbake for å hvile.

Men det blir ikke hvile på et øde sted, for folket ser dem og skynder seg slik at de er på plass før Jesus og disiplene. Det er noe desperat over å følge etter Jesus og disiplene på denne måten. Jesus ser nettopp dette, en folkemengde som desperat søker etter mening og helhet, etter helbredelse og ledelse. Og Jesus viser seg som den gode gjeter. Det kan se ut til at disiplene får ha en litt mer tilbaketrasket rolle, og at Jesus tar ansvar.

Da det er tid for mat, er disiplene i handlingsroller igjen. Men Jesus viser igjen omsorg for disiplene når han sender dem ut i båten før han tar farvel med folket.

Historien om Jesus og disiplene som metter 5000, er godt belagt. Det er den eneste av underfortellingene som finnes i alle evangeliene, og det var sannsynligvis en viktig fortelling for de første kristne.

”KAN GUD DEKKE BORD I ØRKENEN?”

Et viktig ord i denne teksten er ἔρημος – ørken, ødemark, villmark, øde sted, osv. Evangelisten understreker at Jesus og disiplene drar til et øde sted gjennom å gjenta dette to ganger på kort tid. (v 31 og v 32) Ødemarken bærer med seg en spesiell symbolikk i den jødiske kulturen. Det er stedet for kamp og fristelse (Mark 1,12–13; 2 Mos 32,1ff), men også for omvendelse og ledelse (2 Mos 3,1f; 1 Kong 19,4f). Ødemarken utfordrer menneskets kilder til mening, identitet, sikkerhet og opprettholdelse. Kanskje klinger også Sal 78,19 med i bakgrunnen av dagens tekst: ”Kan Gud dekke bord i ørkenen?”

Hvilke ørkener erfarer mennesker i dag? Martin Lønnebo skriver til alle sine ørkenvenner i boka *Liv i ørkenen*. ”Ørkener kan nemlig se svært forskjellige ut”, skriver han. Han nevner trettetsørkenen, sorgørkenen, tomhetens, håpløshetens og angstens ørkener, og det finnes flere. Lønnebo skriver: ”Ørkenen er alltid farlig, men den er ikke alltid ond. Den er ofte en mulighet til liv. (...) Jeg vet av personlig erfaring noe om hva en tenker på når en møter ørkenens overlegne styrke. En kjenner seg som et sandkorn. Men til og med et sandkorn kan hvile i Guds hånd. Det holder.”¹

Nåde tar form som brød når folket er samlet i ødemarken sammen med Jesus. De er samlet omkring den gode gjeteren som gir føde (Esek 34,16–31). Denne fortellingen kan også sees på som en forsmak på nattverden. Jesus så opp mot himmelen, takket, brøt brødet og ga disiplene som ga det videre. Vi kan også få mat i ødemarken, blant annet formet som brød og vin i nattverden. Også i dette ligger det et under og et mysterium – Kristi kropp og Kristi blod.

NØKKELORD – INDERLIG MEDFØLELSE

σπλαγχνίζομαι – av σπλάγχνον som egentlig er et ord for enten innvoller eller stedet for ens innerste følelser (evt. hjerte, kjærlighet). Jesus er berørt i sitt aller innerste, og ”*inderlig medfølelse*” er valgt som den norske oversettelsen her. Dette er et nøkkelord i dagens tekst. Utenom i lignelser brukes dette uttrykket bare om Jesus, og det kan fortelle oss noe om dybden som ligger i ordet. På engelsk er det ofte oversatt med *compassion* og på tysk: *Mitleid* – ”medlidelse”. Dette uttrykket må ikke forveksles med ”å synes synd på”. Å synes synd på noen kan man gjøre på avstand. Douglas John Hall utdyper dette: ”You do not have compassion, really, unless you *suffer with* those to whom you refer. The precondition for compassion is unconditional solidarity with the ones for whom you feel it.”² Jesus’ sterke følelser for folkemengden er ikke en engangshendelse. Jesus identifiserer seg med oss mennesker, og dette får sitt endelige uttrykk på Golgata. Jesus går hele veien – han identifiserer seg med oss gjennom fødsel og i livet, men også i døden.

Det ligger noe veldig radikalt i tanken om guddommelig medfølelse, og det er konstant utsatt for tvil og manipulasjon, eller en overfladisk forståelse. Douglas John Hall poengterer at *vi* er mottakere av en slik inderlig guddommelig medfølelse.

Jesus’ inderlige medfølelse er en nøkkel inn i teksten. Jesus metter ikke fem tusen i ødemarken som en maktdemonstrasjon. Han gjør det heller ikke for å utnytte svake mennesker til å være avhengig av ham. Det er heller ikke manipulasjon av naturen for å møte hans eget behov. Underet skjer som en følge av inderlig medfølelse. Den nye skapelsen er en eksplosiv kraft. Det er kraften i et liv som er overgitt til Gud, kraften i medfølelse og oversvømmende kjærlighet. Og Jesu disipler får ta del i dette, da – og nå.

SALMEFORSLAG

200 Kom, Frelsar, kom inn/ 309 Lovsyng vår Herre
328 Min hyrding er vår Herre Gud /
950 (Bibelsk salme)

203 De trodde at Jesus var borte
312 Til himlene rekker din miskunnhet
207 Livet vant
316 Moders-vingen
204 Han er oppstanden. Halleluja!

¹ Lönnebo, Martin *Liv i ørkenen* Verbum, Oslo: 1993 s 8–9.

² Hall, Douglas John ”Mark 6:30–34, 53–56, Theological Perspective” i Barlett, David L and Taylor, Barbara Brown (ed) *Feasting on the Word, Year B, Vol 3* Westminster John Knox Press Louisville, Kentucky: 2009, s 262.

MARIE BAKKEVIG HILLESUND
KAPELLAN I BORGE
MARIE.BAKKEVIG@GMAIL.COM

4. SØNDAG I PÅSKETIDEN

17. APRIL 2016

Joh 14,1–11
Apg 8,26–39 / 2 Kor 4,14–18
Liturgisk farge: Hvit

VELKOMSTFEST OG AVSKJEDSFEST

Påsketiden er festtid. Vi ønsker den oppstandne Kristus velkommen tilbake til livet. Derfor kan det kanskje forstyrre vår liturgiske kirkeårsbevissthet en smule når det sniker seg inn en avskjedstale i påsketiden? Den lange sammenhengende Jesus-talen som fyller kapittel 14–16, er av evangelisten plassert umiddelbart før hans lidelse og død. Det er den bitre avskjeden i Jerusalem og på Golgata, som er talens nærkon-

tekst. Men i påsketiden feirer vi jo at han er tilbake igjen; hva skal vi da med en "rewind" til engstelige avskjedsmotiver?

Likevel er det lang tradisjon for å lese fra avskjedstalen i påsketiden, både i vår kirke og i andre kirker. I vår amerikanske søsterkirke ELCA er dette evangelietekst på 5. søndag i påsketiden, og det leses videre fra samme kapittel søndagen etter. Årsaken til at dette ikke først og fremst er rart, men både relevant og oppbyggelig, ligger i en viktig innsikt i johanneisk teologi: Jesu avskjedstale til disiplene ser fram mot og forutsetter ikke bare korsfestelsen og oppstandelsen, men også himmelfarten. Oppstandelsen er ikke det siste å si om Jesus og hans gjerning. Det er faktisk slik at store deler av talens innhold, også i vårt avsnitt, peker mot det Jesus vil gjøre etter himmelfarten: "Og når jeg har gått og gjort i stand et sted for dere, vil jeg komme tilbake og ta dere til meg, så dere skal være der jeg er." Det er ikke i dødsriket det er gjort i stand et sted, det er i himmelen vi skal være der han er – hvor nå det måtte være.

ANGSTMEDISIN

Vårt avsnitt og dermed hele Jesu avskjedstale, starter i en grunnfølelse: «La ikke hjertet bli grepet av angst». Grunnteksten har *tarrasså* som kan oversettes med uro, vanskeligheter, anfektelser, opprørthet. Flere engelske oversettelser har: "Do not let your heart be troubled." Like urgammel som mennesket er angsten. Kanskje går det an å si at den til og med fantes i Eden, før fallet. Gud selv plantet uroen: Ikke spis; ikke rør! Da skal dere dø (1 Mos 2,17; 3,3). Det har vært hevdet, av både eksistensialfilosof og psykologer/psykiatere at all angst bunner i en grunnleggende dødsangst, i hvert fall på det ubevisste plan (May, Yalom m.fl.). Hva slags angst Jesus identifiserte som en potensiell trussel mot disiplene, er ikke så godt å si. Men de skulle snart se sin Herre og Mester dø. Og de skulle snart skilles fra ham. Derfor er både dødsangst og separasjonsangst nærliggende.

Det forordnes ikke generelt beroligende medikamenter fra Jesu side. Derimot henviser teksten til to velprovde og relevante tilnærminger

til angsten: Tro og ærlighet.

- Tro – *pisteveite*. To ganger i samme vers bruker Jesus dette ordet. Den formen av verbet som vi har i den greske grunnteksten, kan oversettes både som imperativ (med utropstegn, som i vår oversettelse) og som indikativ: Dere tror på Gud, og dere tror på meg. De fleste oversettelser velger som vår: Dette er en oppfordring til tro. Men kanskje hadde meningsinnholdet blitt enda bedre fanget opp om det sto: *Stol på Gud, og stol på meg!* Det handler ikke om tilslutning til et dogme, men om tillitt til en relasjon.
- Ærlighet. Det er befriende med Tomas' og Filip's ærlighet! De utfordrer sin egen angst og stiller de viktige spørsmålene: *Vi vet ikke hvor vi skal gå. Vi vet ikke hvordan Far ser ut.* Disse to navngitte disiplene trer fram som ærlige forbilder for en hel kirke som også kan preges av en fryktsom forlegenhet. Tomas og Filip åpner veien for alle oss andre som gjerne vil stille spørsmål med en bekymret rynke i panna. Å fortrenge sine bekymrede og brennende spørsmål øker angsten. Ærlighet, derimot, er angstmedisin. Si det som det er, så får det gå som det går. Jesus møtte disse spørsmålene med en direkte fortrøstning. Framfor alt møtte han dem med en sterk og overveldende henvisning til seg selv.

GOD PLESS I FARS HUS

Rom – *monē*. Dette greske ordet er bare brukt 2 ganger i NT, begge gangene her i Joh 14. I vers 2 dreier det seg om en bevegelse nedenfra og oppover, til en bolig i himmelen. I vers 23 beskriver Jesus en bevegelse motsatt vei, der Gud kommer og tar bolig hos mennesker som elsker ham. I begge tilfeller betegner ordet et *varig hvilested* der frelsen forstås som en ubrytelig enhet mellom Gud og mennesket.

VEIEN ER EN PERSON OG MÅLET ER EN RELASJON

Disse ordene av Jesus ble nedtegnet av evangelisten Johannes i en tid da Jesu *eksklusivitet* var viktig å understreke. Jesus-bevegelsen var en truet minoritet som måtte hevde sin egenart. Det

gjør Jesus til gangs i disse ordene: Ingen kommer til Far uten ved meg. Her er det imidlertid fort gjort å snu det grunnleggende sjelesørgeriske sikte i jesusordene til noe krevende og ekskluderende. Homiletikeren Karoline Lewis ved Luther Seminary er bekymret for at disse ordene for ofte er blitt forkynt som en avgrensende innsnevring at nåden:

”No one comes to the Father except through me” becomes a declaration of prohibition, rather than a word of promise. If we keep reading beyond verse 6, we realize that the Father has already come, is already present, in the life and ministry of Jesus. ”If you know me” is a condition of fact, ”if you know me, and you do”. These are words of comfort, not condition, for the disciples. There is nothing uncertain for their present or their future because of their relationship with Jesus. Of that, Jesus wants them to be secure.

At Jesus er veien, betyr at veien har funnet oss. Å gå seg bort på veien hjem er en kilde til frustra-

sjon og angst. Jeg har selv både gitt og mottatt korrekte, men totalt uforståelige veibeskrivelser. Når motet er som lavest og hjemlengselen størst, er det kanskje dette svaret vi virkelig håper på: ”Bare bli med meg, så skal jeg følge deg hjem. Helt hjem.” Hjem, min Fars hus, hva er det? Det må være den fullkomne utgaven av det vi allerede har: fellesskap med den treenige Gud.

PS: Denne teksten er en av de få som har en dublett som pretekst i Tekstboken. De første 4 versene finner vi igjen på 2. søndag i adventstiden i første rekke. Da er kirkeårskonteksten Jesu andre komme: ”Jeg vil komme tilbake og ta dere til meg, så dere skal være der jeg er.”

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
FØRSTELEKTOR PÅ MF
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE TILSETTINGER

MØRE BISPEDØME

Møre bispedømmeråd har 11. desember 2015 tilsett Kjetil Austad som kapellan i Sula sokn, Nordre Sunnmøre prosti.

Austad har takka ja til stillinga, vert ordinert den 21. august og tiltrer stillinga i Sula 22. august.

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Postdoktor Kristin Graff-Kallevåg. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 590,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 800,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>